

**Fylkesmannen
i Buskerud**

Kongsberg kommune
Postboks 115
3602 Kongsberg

Kongsberg kommune	
Sentralarkiv	
Arkivsaknr.-Dok.no 08/3264-5	
01 Dec. 2008	
* VdeP	B57
Ark. je S	
Avde 1 Und	Saksbeh. ERK
Klasse: 15år	Gradering

Vår dato: 26.11.2008
Vår referanse: 2008/6906
Arkivnr.: 632.3
Deres referanse: 08.10.2008

Saksbehandler: Anita Rolland F.
Fuglesang

Innvalgstelefon: 32266951

Vedr. spørsmål om gratisprinsippet og skoleturer

Fylkesmannen i Buskerud mottok 10. november 2008 brev fra Kunnskapsdepartementet, der departementet oversender Kongsberg kommune, ved Esther Rotmo Karlsen, sin e-post datert 24. september 2008 med spørsmål om gratisprinsippet og skoletur til Polen.

Dere skriver i e-posten; " *Vi har et spørsmål som gjelder gratisprinsippet og skoleturer: Hvis deler av turkostnaden skal finansieres ved hjelp av dugnad/ andre former for innsamling: Er det lovlig at dugnader er et skoleansvar istedenfor at foreldregruppen har ansvaret? Utgangspunktet for spørsmålet er et forslag om at bestemte klasser kan drive skolekantina og få inntekt til klassekassen av det, eller f.eks. betalte oppdrag som utføres i skoletida. Kan skolen organisere dette, eller må alt av dugnadsarbeid/ innsamling foregå utenfor skoletid? Selve klassekassen kan eventuelt fortsatt være disponert og styrt av foreldre. Er dette mulig å gjennomføre?*"

Som ansvarlig for tilsyn og veiledning overfor kommunen, vil vi gi følgende veiledning i spørsmålet:

Som dere er kjent med slår opplæringsloven § 2-15 fast at den offentlige grunnskoleopplæringen skal være gratis for elevene. Som Utdanningsdirektoratet skriver i sitt brev til Fylkesmannen i Buskerud, datert 7. juli 2007, betyr dette at; "kommunen ikke kan kreve betaling for verken undervisningsmaterieell eller aktiviteter (faglige eller sosiale) som foregår i skoletiden i skolens regi, som en del av grunnskoleopplæringen. Forbudet mot å kreve egenbetaling gjelder all virksomhet i forbindelse med grunnskoleopplæringen, også aktiviteter som foregår utenom ordinær skoletid når disse aktivitetene er ledd i at skolen gjennomfører grunnskoleopplæringen i samsvar med lov og forskrift."

I brevet fra Utdanningsdirektoratet heter det videre; "Det er utformet et eget rundskriv F-14-03 som presiserer og fortolker lovens prinsipper... I rundskrivet er spørsmålet om egenandeler til dekning av leirskole og andre turer, og spørsmålet om frivillige gaver og dugnader nærmere omtalt. Det er for eksempel ikke forbud mot å ta imot frivillig innsats som for eksempel økonomiske bidrag, så lenge bidragene brukes slik at de kommer hele gruppen til gode. En klar forutsetning er bl.a. at ingen utsettes for press til å yte denne innsatsen."

Fra Kunnskapsdepartementets rundskriv F-14-03 vil vi sitere;

”Opplæringsloven § 2-15 er ikke til hinder for at skolene kan ta imot ulike former for gaver (pengegaver, midler fra dugnadsinnsats og klassekasse, utstyr osv.) enten dette er fra næringsliv, foreldre, venneforeninger eller andre.

For at gaver og andre bidrag ikke skal komme i konflikt med retten til gratis grunnskoleopplæring, gjelder følgende:

- *Gaver og andre bidrag må være reelt frivillige. Verken elever eller foreldre må føle seg presset til å bidra økonomisk.*
- *Det kan ikke stilles krav om motytelser, for eksempel i form av reklame.*
- *Gaver og andre bidrag må brukes slik at de kommer hele gruppen/klassen eller flere til gode. Alle elever i gruppen/klassen må få delta i de samme aktivitetene, uavhengig av om deres foreldre har gitt gaver/andre bidrag til skolen eller ikke.*

Ved eventuelle foreldrebidrag til klassekasser eller lignende må den/de som blir utpekt/valgt til å motta bidragene, sørge for anonymitet så langt det er praktisk mulig, slik at den enkelte forelders bidrag ikke blir kjent av de andre foreldrene/elevene. Bruk av klassekasse må være elev- og foreldrestyrt.

Departementet mener det er viktig at disse spørsmålene drøftes i skolenes rådsorganer og i samarbeid med foreldrene, slik at man kan bli enig om praktiske måter å håndtere dette på som er i samsvar med ovennevnte prinsipper.

Departementet vil understreke at det overordnede prinsippet er gratis grunnskoleopplæring for alle, og at det gjelder alle sider ved grunnskoleopplæringen. Kommunene er forpliktet til å oppfylle elevenes rett til grunnskoleopplæring etter opplæringsloven og forskriftene til loven. Kommunene/skolene må derfor også opptre med varsomhet overfor foreldrene, slik at disse ikke føler et press til å yte gaver som skal bidra til at kommunene oppfyller sine lovpålagte forpliktelser.”

Slik Fylkesmannen ser det er det i utgangspunktet ikke noe i veien for at midler fra dugnadsinnsats benyttes til å finansiere deler av skoleturen - til gode for hele klassen - heller ikke der midlene er kommet til ”i skolens regi”. Det som imidlertid er desto viktigere i slike tilfeller, er å sikre at prinsippene som fremgår ovenfor er ivaretatt, herunder å sikre at dugnadsinnsatsen bygger på **reell frivillighet**. Som Utdanningsdirektoratet skriver er **det en klar forutsetning at ingen utsettes for press til å yte denne innsatsen**. Dersom elevene skal drive kantine, må dette være ivaretatt. Det må oppleves som et reelt valg for den enkelte elev å si nei til å være med på kantinedriften. Fylkesmannen ser at det forhold at kantinedriften skjer ”i skolens regi” kan være med på å øke presset på å få eleven til å være med. Fylkesmannen ser også det betenkelige ved at slik kantinedrift kan føre til kjøpepress blant elevene og at foresatte kan føle seg tvunget til å sende med eleven penger på skolen for å øke overskuddet. Fylkesmannen viser igjen til at departementet i rundskrivet understreker at verken elever eller foreldre må føle seg presset til å bidra økonomisk og at kommunene/skolene må opptre med varsomhet overfor foreldrene, slik at disse ikke føler et press til å yte gaver som skal bidra til at kommunene oppfyller sine lovpålagte forpliktelser.

Fylkesmannen vil derfor anbefale kommunen til på forhånd å drøfte spørsmålene i skolenes rådsorganer og i samarbeid med foreldrene, slik at man kan bli enig om praktiske måter å håndtere dette på som er i samsvar med ovennevnte prinsipper.

Vi vil også vise til det departementet skriver om klassekasser: *"Ved eventuelle foreldrebidrag til klassekasser eller lignende må den/de som blir utpekt/valgt til å motta bidragene, sørge for anonymitet så langt det er praktisk mulig, slik at den enkelte forelders bidrag ikke blir kjent av de andre foreldrene/elevne"*. Klassekasser må, som dere så riktig påpeker, være elev- og foreldrestyrt.

For ordens skyld vil vi avslutningsvis minne om kravene til minste årstimetall for elevene og at eventuelle aktiviteter som ikke er forankret i læreplanenes spesielle del må komme i tillegg til dette.

Med hilsen

Karl Einar Schröder-Nielsen
utdanningsdirektør

Anita Rolland F. Fuglesang